

Interaktivna didaktička slikovnica u radu s djecom jasličke dobi

Banožić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:849763>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

MARTINA BANOŽIĆ

DIPLOMSKI RAD

INTERAKTIVNA DIDAKTIČKA
SLIKOVNICA U RADU S DJECOM
JASLIČKE DOBI

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Martina Banožić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Interaktivna didaktička slikovnica u radu s djecom jasličke dobi

MENTOR: izv. prof. dr. art. Antonija Balić Šimrak

Zagreb, rujan 2020.

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.	Razvojne karakteristike djece jasličke dobi (18-36 mjeseci)	2
2.1.	Razvoj motorike	2
2.2.	Spoznajni razvoj	2
2.3.	Razvoj govora.....	2
2.4.	Socio-emocionalni razvoj	3
2.5.	Igra.....	3
3.	Povijesni razvoj slikovnice.....	4
3.1.	Povijest slikovnice u svijetu	4
3.2.	Povijest slikovnice u Hrvatskoj	6
4.	Slikovnica.....	8
4.1.	Vrste slikovnica	8
4.1.1.	Slikovnice po obliku.....	8
4.1.2.	Slikovnice po strukturi izlaganja.....	9
4.1.3.	Slikovnice prema sadržaju	9
4.1.4.	Slikovnice s obzirom na tehniku	9
4.1.5.	Slikovnice s obzirom na sudjelovanje recipijenta	9
4.2.	Uloga slikovnice	10
4.3.	Funkcije slikovnice.....	10
4.4.	Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice	11
5.	Kako prepoznati kvalitetnu slikovnicu.....	12
5.1.	Ilustracije	12
5.2.	Tekst	12
5.3.	Tehnički dio	12
5.4.	Autorska odgovornost.....	12
5.5.	Primjerenost slikovnice u odnosu na dob djeteta	13
6.	Uloga odrasle osobe kod čitanja slikovnice	15
6.1.	Postupci odgajatelja za vrijeme čitanja slikovnice	16
7.	Problemska slikovnica.....	17
8.	Interaktivna didaktička slikovnica.....	18
9.	Izrada interaktivne didaktičke slikovnice.....	19
10.	ZAKLJUČAK	32

Literatura:	33
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	35

Sažetak

Tema ovog rada je uloga interaktivne didaktičke slikovnice u radu s djecom jasličke dobi i njena izrada. Čitajući djeci utječemo na njihov kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj. S obzirom da je slikovnica prva djetetova knjiga koja mu pomaže otkriti svijet i medij pisane riječi odlučila sam se izraditi slikovnicu koju će samostalno moći koristiti djeca najranije i jasličke dobi.

U drugom poglavlju govori se o razvojnim karakteristikama djece jasličke dobi. U trećem poglavlju ukratko je opisana povijest slikovnice te su spomenuti značajniji autori teksta i ilustratori, dok su u četvrtom poglavlju opisane definicije slikovnice. Također, govori se o vrsti, ulozi i funkciji slikovnica. U petom poglavlju naglašava se važnost kvalitete slikovnica koje pomažu u odgoju. U šestom poglavlju govori se o ulozi odrasle osobe za vrijeme čitanja slikovnice jer je, osim važnosti odabira kvalitetne slikovnice, jednako važno tko, kada i gdje djetetu čita slikovnicu. Veliku ulogu u upoznavanju djeteta s knjigom ima djetetov odgojitelj, stoga se govori o ulozi odgojitelja u aktivnostima čitanja slikovnice djetetu. U sedmom poglavlju spominje se i problemska slikovnica koja je danas sve popularnija.

Osmo poglavlje govori o interaktivnoj didaktičkoj slikovnici koja kod djeteta razvija spoznajne i tjelesne sposobnosti, dok je u devetom poglavlju rada prikazan sam proces izrade interaktivne didaktičke slikovnice za djecu jasličke dobi. Radeći na slikovnici htjela sam djeci omogućiti da njihov prvi susret sa slikovnicom bude kroz igru i istraživanje, a da pritom razvijaju svoju finu motoriku, koordinaciju oka i ruke, pažnju i koncentraciju te spoznaju. Dijete slikovnicu doživljava svim svojim osjetilima stoga sam posebnu pažnju posvetila estetskom izgledu slikovnice te funkcionalnosti i kvaliteti.

Ključne riječi: slikovnica, djeca jasličke dobi, uloga odrasle osobe, interaktivna didaktička slikovnica

Summary

The subject of this paper is the role of interactive didactic picture books in work with children of nursery age, and its creation. While reading to children, we influence their cognitive, social and emotional development. Since a picture book is a child's first book which helps it discover the written word media, I decided to make a picture book which will be usable by children of earliest (nursery) age.

The second chapter begins by describing a developmental characteristics of children of nursery age. The third chapter briefly describes the history of picture books, some significant authors and illustrators, while the fourth chapter goes over some definitions of picture book. It also contains types, roles and functions of picture books. The fifth chapter highlights the importance of picture book's quality which helps in raising. The sixth chapter deals with the importance of the adult in reading a picture book because, other than the quality of the picture book, it's important who, when and where reads to a child. Child's teacher plays a major role in introducing the child to the book, so the role of the teacher in the activity of reading the picture book is discussed. The seventh chapter mentions the problem solving picture book which is becoming increasingly popular nowadays.

Finally, the eighth chapter describes an interactive didactic picture book which influences child's cognitive and physical development while the ninth chapter of the paper displays the process of making an interactive didactic picture book for children of nursery age. While working on the picture book I wanted to allow the children to have their first encounter with the picture book through play and exploration while developing their fine motor skills, hand-eye coordination, attention, concentration and cognition. Children can experience the picture book with all their senses so I paid special attention to the aesthetic appearance, functionality and quality of the picture book.

Key words: picture book, children of nursery age, the role of the adult, interactive didactic picture book

1. UVOD

U diplomskom radu bavit ću se ulogom slikovnice kod djece rane i jasličke dobi. Slikovnica kao prva djetetova knjiga ima veliki značaj za cjelovit razvoj djeteta.

Za početak sam objasnila pojedine aspekte razvoja djeteta jasličke dobi kojima sam se vodila prilikom izrade interaktivne tekstilne slikovnice. Potom sam ukratko navela povijest slikovnice i objasnila kako pojedini autori definiraju pojam slikovnice.

Postoje različite vrste slikovnica. Svaka slikovnica ima određenu ulogu i funkciju u razvoju i odgoju djeteta. Neke od osnovnih funkcija slikovnice su informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska, zabavna. Kao vrlo važna javlja se i govorno-jezična funkcija slikovnice koja je u međuodnosu sa svim ostalim funkcijama. Prilikom odabira slikovnice važno je u obzir uzeti dob djeteta, jer nije svaka slikovnica primjerena za svako dijete, a s obzirom da nije svaka slikovnica kvalitetna, osvrnula sam se na najvažnije značajke kvalitetnih slikovnica koje odraslima mogu pomoći prilikom odabira slikovnice za dijete. Čitanje slikovnice zajednička je aktivnost odrasle osobe i djeteta, stoga je uloga odrasle osobe za vrijeme čitanja slikovnice vrlo važna, što je također objašnjeno u radu.

Problemske slikovnice danas su sve popularnije jer se bave problemskim situacijama u životu djeteta, a tematikom su najčešće vezane uz djetetove osjećaje, zdravlje, osobine ličnosti, ponašanje te uz odnose u obitelji i društvu. One pomažu djeci da se lakše suoče s poteškoćama na koje nailaze tokom odrastanja.

Slikovnica ne mora nužno izgledati kao knjiga. Ona može izgledati kao igračka, jer upravo kroz igru dijete najviše uči. Stoga je interaktivna didaktička slikovnica odličan izvor zabave i učenja djeteta jasličke dobi. Interaktivna didaktička slikovnica najčešće ne sadrži tekst, a izrađena je od različitih materijala i aplikacija s kojima djeca mogu manipulirati i tako razvijaju svoj spoznajni i motorički razvoj. Radeći u skupini s djecom jasličke dobi odučila sam se na izradu interaktivne tekstilne slikovnice kao poticaj dječjem razvoju, a postupak izrade slikovnice prikazan je u drugom dijelu rada.

2. Razvojne karakteristike djece jasličke dobi (18-36 mjeseci)

Dijete je cjelovito biće, a njegov je razvoj složena pojava koja je zbroj pojedinih aspekata razvoja. Roditelji, odgajatelji te svi ostali koji rade s djecom moraju razumjeti i poznavati karakteristike razvoja, kao i faze i značajke djetetova razvoja kako bi stvorili optimalne uvjete za razvoj u socijalnoj i materijalnoj okolini djeteta.

Od druge godine djetetova života razvoj motorike je pod sve većim utjecajem okoline. Spoznajni, odnosno kognitivni razvoj odnosi se na mentalne procese kojima dijete pokušava razumjeti svijet koji ga okružuje te ga prilagoditi sebi. Dijete jasličke dobi prelazi iz senzomotornog razdoblja u predoperacijsko razdoblje kada se javljaju egocentrizam, centracija i nemogućnost konzervacije. Rano djetinjstvo je osjetljivo razdoblje za usvajanje govora. Dijete postupno razvija i odnose prema sebi i ljudima iz okoline. Tijekom druge godine života socijalna interakcija postaje sve češća. Ta se interakcija počinje javljati u igri koja je temeljna djetetova aktivnost tijekom koje dolazi do razvoja različitih aspekata – socijalnog, emocionalnog, tjelesnog i spoznajnog.

2.1. Razvoj motorike

Osnovna karakteristika djece u dobi od 12 do 24 mjeseca jest povećana spretnost djeteta. Dijete će do kraja druge godine vidljivo usavršiti motoričke vještine i sve prirodne oblike kretanja. U ovome razdoblju dijete usavršava i pokrete dohvaćanja te počinje baratati predmetima kako bi ostvarilo pojedine ciljeve (npr. služenje žlicom, lončićem, udara loptu i sl.). Do kraja treće godine dijete i dalje usavršava kontrolu stajanja, hodanja i radnji koje se izvode rukama, tj. razvoj koordinacije i ravnoteže se nastavlja. (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004).

2.2. Spoznajni razvoj

U dobi do druge godine dijete privlači vanjski svijet, upoznaje okolinu tako što manipulira predmetima - trga, prevrće, rastavlja, sastavlja, baca, udaranje u predmet i sl. (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004). Tada počinje shvaćati uzročno-posljedične veze odnosno, dijete uči kako određene radnje donose rezultat (ako želi igračku koja je izvan njegova dometa, privući će podlogu na kojoj leži ta igračka). Već sa 18 mjeseci dijete počinje oponašati radnje odraslih (briše, češlja), a krajem druge godine započinje razvoj simboličke funkcije. Dijete rabi neku stvar kao simbol, odnosno zamjenu za predmet, a isprobavanjem i korištenjem alata počinje rješavati i male praktične probleme. U drugoj godini života dijete razlikuje i pridružuje 2 boje te može sastaviti cjelinu neke slike iz 2-3 dijela.

2.3. Razvoj govora

Dijete u periodu do 18 mjeseci počinje izgovarati svoje prve riječi sa značenjem, a pred kraj druge godine počinje povezivati dvije ili više riječi u verbalne iskaze. U dobi od dvije godine

dijete uz imenice upotrebljava i glagole („daj soka“) i pokazne zamjenice (ovo, to) koje su gotovo uvijek praćene gestama. U ovom razdoblju dijete razumije jednostavne naloge i ispravno odgovara na pitanja. U trećoj godini širi se struktura rečenice te dijete počinje biti svjesno sebe u odnosu na druge – počinje se pravilno koristiti zamjenicama (ja, ti, mi). U dobi od tri godine dijete počinje razumijevati značenje poruke i pisanog jezika (sve prema Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004).

2.4. Socio-emocionalni razvoj

U drugoj godini javljaju se mnogi strahovi (jaki zvukovi, veliki objekti, promjene u prostoru, samoća, mrak i sl.). Dijete uči prihvatljivo ponašanje imitacijom bliskih odraslih osoba. Dijete u dobi od dvije godine postaje svjesno sebe, poznaje dijelove tijela i prepoznaje svoj lik u zrcalu ili na slici, zna svoje ime i spol. Javlja se i prosocijalno ponašanje koje se očituje u pokazivanju empatije, tješnju drugih i pomaganje u poslovima. Krajem druge godine sposobno je kontrolirati svoje ponašanje i fiziološke potrebe. No uspostavljanjem neovisnosti javlja se faza prkosa i otpora, tzv. kriza treće godine kada dijete odbija pomoć odrasle osobe i želi nešto učiniti samo. Dijete počinje stupati u interakciju s drugom djecom, no često ulazi u sukobe zbog ljubomore (osjećaj vlasništva nad igračkom).

2.5. Igra

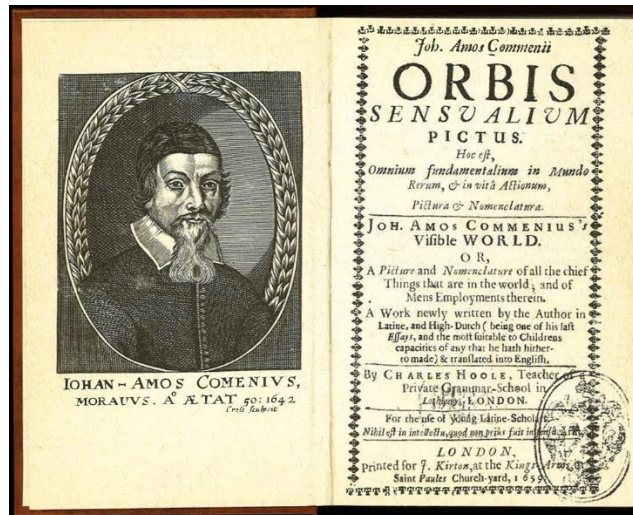
U razdoblju do druge godine života dominira funkcionalna igra. Dijete uvježbava funkcije koje u ovom razdoblju sazrijevaju (hodanje, hvatanje predmeta prstima, stavljanje predmeta na određeno mjesto, umetanje u otvore, ponavljanje zvukova i sl.). Najčešće igre su taktilne igre, igre skrivanja, šaranja itd. Javlja se i konstruktivna igra u kojoj dijete pokušava stvoriti nešto s određenim predmetima. Pred kraj druge godine simbolička igra postaje sve češća, njome djeca prerađuju svoja iskustva te oponašaju radnje odraslih. krajem druge i početkom treće godine igra postaje sve složenija, dolazi do suradnje u igri, najčešće u simboličkoj igri pretvaranja (sve prema Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004).

3. Povijesni razvoj slikovnice

Pojam slikovnice u prošlosti se odnosio na knjige koje su bile opremljene slikama. Od druge polovice 19. stoljeća taj pojam počinje označavati i knjige namijenjene maloj djeci u kojima prevladava ilustracija. Slikovnica, iako se pojavila još u 17. stoljeću, razvojem tiska u 20. stoljeću doživljava sve veću popularnost i razvoj. Hrvatske slikovnice javljaju se nešto kasnije nego u ostalim europskim zemljama, primjerice Njemačkoj ili Velikoj Britaniji.

3.1. Povijest slikovnice u svijetu

Jan Amos Komensky češki je teolog i pedagog koji se smatra začetnikom slikovnice. Napisao je prvu edukativnu slikovnicu „Orbis Pictus“ ili „Orbis Sensualium Pictus“ („Vidljivi svijet u slikama“) koja je objavljena 1658. godine u Nürnbergu. Do pojave prve edukativne slikovnice ilustracije su se javljale u dječjim biblijama i katekizmima, navode Majhut i Batinić (2017).

Slika 1. Orbis Sensualium Pictus; prva slikovnica

Euroljani pak smatraju da je pravi otac slikovnice weimarski nakladnik J. Bertuch koji je 1792. godine objavio *Slikovnice za djecu* u 12 tomova (Čičko, 2000).

Bertuch preporučuje da se djeci osigura dostupnost njegove *Slikovnice* u obliku sveščića kako bi djeca dulje uživala u njoj. Prepoznao je važnost slikovnice te ju vidi kao obavezan inventar dječje sobe. Također, smatrao je kako dobra slikovnica za djecu treba imati kvalitetne i točno nacrtane bakroreze, jer se dječje oko otpočetak treba navikavati na lijepo. Uz to, Bertuch je smatrao kako slikovnica bi slikovnica trebala biti dostupna i roditeljima srednjega imovinskog stanja, te da bi djeca trebala s njome postupati kao s igračkom (sve prema Majhut, Batinić, 2017).

Do 17. stoljeća djeca su bila odgajana uz usmene priče koje su stvarali odrasli, a među njima pripada i bajka. Pojavom tiskarskog stroja dolazi do velikog procvata i napretka slikovnice koje

tada počinju dobivati izgled sličan današnjim slikovnicama. Puno pažnje pridavalo se grafičkom dizajnu te je slikovnica dobila dizajn koji se i danas temelji na spoju slike i teksta.

Početak 19. stoljeća nakladnici Dean&Co izdavali su djela s temama tradicionalnih pučkih dječjih pjesama, ABC bajke i bajke u živim bojama koje su bile veoma jeftine, a imale su važan utjecaj na daljnji razvoj slikovnica. Također su uveli slikovnice-igračke te nepoderive slikovnice (Majhut, Batinić, 2017).

Objavljivanje slikovnica se od 19. stoljeća širi, pisci počinju svjesno pisati za djecu, a kako je rasla svijest o tome da poučavanje djeteta treba početi slikovnicom njihova cijena postaje pristupačna kako bi bile što dostupnije svakom djetetu (Crnković, Težak, 2002).

Najpoznatija slikovnica 19. stoljeća je slikovnica „*Struwwelpeter*“ (Janko Raščupanko) frankfurtskog liječnika Heinricha Hoffmanna, koju je sam dao izraditi kao poklon svom trogodišnjem sinu za Božić. U prodaju je puštena 1845. godine pod nazivom „*Lustige Geschichten und drollige Bilder mit 15 kokierten Tafeln für Kinder von 3 bis 6 Jahren*“ (Vesele zgode i šaljive slike s 15 obojenih tabli za djecu od 3 do 6 godina), a tek 1847. godine izlazi pod nazivom „*Struwwelpeter*“ (Batinić, Majhut, 2001). Slikovnica će kasnije postati klasikom dječje književnosti, zajedno sa slikovnicom *Max i Moritz* Wilhelma Buscha. Slikovnica „*Struwwelpeter*“ je tijekom druge polovice 19. stoljeća postala medijem za prenošenje vrijednosti građanskog odgoja djece predškolske dobi, navode autori Majhut i Batinić (2017).

Slika 2. Struwwelpeter izdanje iz 1917.

Tijekom druge polovice 19. stoljeća prevladavaju slikovnice s ilustracijama koje dominiraju nad tekстом (Batinić i Majhut, 2000). Većina ilustracija bila je u boji te su uglavnom sadržavale između 8 i 12 stranica ilustracija koje su pratile tekst priče.

Početak 20. stoljeća stvarale su se zbirke slikovnica u kojima su dominirali zajednički likovi, ali u različitim situacijama. Neki od najpoznatijih autora svjetskih zbirki slikovnica su: Simon & Schuster sa zbirkom „*Male zlatne knjige*“, Harper & Brothers sa zbirkom „*I Can Read*“ te Dr. Seuss.

3.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

Ne možemo sa sigurnošću reći koja se slikovnica smatra prvom u hrvatskoj, navode autori Batinić i Majhut (2000). Prve hrvatske knjige za djecu bile su najčešće prevedene ili priređene iz njemačkih ili čeških izdanja. Prve slikovnice objavljene u Hrvatskoj bile su tematske slikovnice te su bile skupe, vješto načinjene i namjenjene podučavanju djece.

Prva slikovnica koja se spominje jest *Nova slikovnica za malu djecu* Ljudevita Varjačića u kalendaru Danica za 1880. godinu, no ona nije sačuvana. Kao najstariju sačuvanu hrvatsku slikovnicu, Majhut (2013) spominje *Domaće životinje* Josipa Milakovića iz 1885. godine. Ilustrirao ju je Heinrich Leutemann.

Prva objavljena hrvatska slikovnica je, navodi Majhut (2013), „*Domaće životinje i njihova korist*“ objavljena 1863. u nakladi Lavoslava Hartmana u Zagrebu.

Slika 3. Naslovna stranica slikovnice *Domaće životinje*

Isti autor navodi kako je prvi hrvatski ilustrator dječje knjige Nikola Lauppert, koji je 1844. godine ilustrirao „*Basne*“ autora Ignjata Čivića Rohrskog (Majhut, 2013).

Do početka 20. stoljeća u Hrvatskoj je objavljeno dvadesetak slikovnica, čiji su ilustratori uglavnom bili njemački i engleski slikari. Slikovnice su tada bile velikih formata, no cijena im je i dalje bila relativno visoka.

Do kraja Prvog svjetskog rata slikovnice su imale jednostavnu zadaću, a to je da na zabavan način uvode djecu u svijet oko njih te u svijet književnosti i umjetnosti. Ubrzo nakon 1918. godine pojavile su se prve hrvatske slikovnice koje su imale i hrvatskog pisca i ilustratora (Majhut, Batinić, 2017).

Prvom slikovnicom hrvatskog pisca, ilustratora i nakladnika smatra se „*Dječja Čitanka o zdravlju*“ iz 1927. godine. Ilustrirao ju je Vladimir Kirin, a Batinić i Majhut (2000) smatraju ga prvim hrvatskim ilustratorom. Autorica pjesama u knjizi je Ivana-Brlić Mažuranić, no, nažalost ostala je nepotpisana.

Brojni su se autori 30-ih godina prošlog stoljeća specijalizirali za književne tekstove slikovnica, poput pisca Dinke Chudobe i ilustratora Andrije Maurovića. Dinko Chudoba smatra se najplodnijim piscem, a pisao je za djecu do kraja Drugog svjetskog rata.

Do 1945. godine slikovnice su se smatrale dječjim igračkama, bile su izrađivane površno u svrhu komercijalizacije, a korice su služile samo da privuku kupca. Slikovnice tada, možemo zaključiti, nisu bile poticaj dječjem razvoju.

Dječja knjiga i slikovnica u Hrvatskoj dobivaju svoj polet tek u drugoj polovici 20. stoljeća nakon što su se počele dodjeljivati nagrade za dječju književnost. Godine 1967. utemeljena je prva hrvatska nagrada za tekst i ilustraciju dječje knjige *Grigor Vitez*.

Do danas se promijenio odnos prema dječjoj knjizi i slikovnici, slikovnica je postala važna knjiga u djetetovu životu. Kvalitetna slikovnica je ozbiljno djelo i ozbiljan rad, stoga bi na izradi slikovnice trebale raditi kompetentne osobe.

4. Slikovnica

Pojam „slikovnica“, navode Majhut i Batinić (2017), tek je u 20. stoljeću ušao u hrvatske rječnike, enciklopedije i leksikone.

Slikovnica je prva djetetova knjiga. Slikovnica djetetu pomaže otkriti svijet i medij pisane riječi. Termin slikovnica u početku se rabio za svaku knjigu opremljenu slikama, no u drugoj polovici 20. stoljeća taj termin odnosio se samo na knjige u kojima prevladava ilustracija namijenjena maloj djeci (Batinić i Majhut, 2001).

Slikovnica može biti bez teksta, ali može sadržavati i slike i tekst. U slikovnicama koje formalno ne sadrže tekst postojanje teksta ne može se u potpunosti isključiti obzirom da odrasle osobe djetetu tumače slike, odnosno stvaraju tekst na temelju onoga što slika prikazuje.

Različiti autori daju različite, ali opet slične definicije slikovnice. Autorica Hlevnjak (2000) primjerice, za slikovnicu kaže kako je ona zbir malenih slika, odnosno ilustracija koje slikovnicu određuju i daju joj karakter. Slikovnice vrednujemo prvenstveno kroz sliku, koja je njihova temeljna odlika.

Sličnu definiciju slikovnice daje i Petrović-Sočo (1997) koja navodi da slikovnicu čini „serija slika prilagođenih mogućnostima djece pojedine dobi (koje mogu ali ne moraju biti tematski povezane)“ (Petrović-Sočo, 1997, str. 9).

Autori Crnković i Težak u studiji *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine* (2002) slikovnicu ubrajaju u glavne vrste dječje književnosti uz dječju poeziju, priču i dječji roman te ju smatraju dječjom knjigom *par excellence*, što bi u prijevodu značilo izvanrednom, savršenom, primjerenom. U opisu slikovnice kao književne vrste isti autori navode kako je slikovnica kombinacija likovnog i književnog izraza, čime ističu njezinu dvodimenzionalnost. Autori također spominju dva vida komunikacije kojima se koristi svaka slikovnica – slikovni i tekstualni (sve prema Crnković i Težak, 2002).

Slikovnica je prvo likovno i literarno djelo s kojim se dijete susreće i doživljava ga svim svojim osjetilima. Važno je slikovnicu odabrati prema uzrastu djeteta te paziti na njenu edukativnu vrijednost i estetski izgled. Kvalitetna slikovnica potiče dječji kognitivni i socijalni razvoj, te djetetu pruža estetska i emocionalna iskustva.

4.1. Vrste slikovnica

Različiti autori, pedagozi, nakladnici i kritičari slikovnice klasificiraju prema različitim kriterijima. Iz tog razloga ne postoji univerzalna klasifikacija vrsta slikovnica.

Autori Majhut i Zalar (2008) donose široku podjelu slikovnica. Oni slikovnice dijele s obzirom na: oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta.

4.1.1. Slikovnice po obliku

Prema obliku, slikovnice mogu biti *leporello*, pop-up, nepoderive slikovnice, slikovnica igračka te multimedijaska slikovnica koja uključuje tekst, sliku i zvuk.

Leporello slikovnice su slikovnice za najmlađe, sastoje se od 6 do 10 stranica koje se savijaju poput harmonike. Ne zahtijevaju finu motoriku ruku da bi dijete moglo samo otvarati i zatvarati knjigu. Takva slikovnica obično služi samo za igru. *Pop-up slikovnice* pokazuju pokret, dubinu i trodimenzionalnost. Upravo zbog toga se razlikuju od ostalih slikovnica te su zanimljivije i privlačnije djeci, što ne znači da su kvalitetnije i bolje za djecu (McKenna M., 2006., prema Milašinčić, 2017). *Multimedijska slikovnica* gleda se na računalu, a sadrži ilustriranu verziju tradicionalne priče koja se nalazi u knjigama. Ovakve slikovnice često uključuju dramatičnu naraciju, zvučne efekte, glazbu, neke imaju skrivene animacije koje se aktiviraju klikom miša. Osim likovnog i tekstualnog sadržaja uključuju i primjenu moderne tehnologije, a danas su sve više prisutne (Majhut i Zalar, 2008).

4.1.2. Slikovnice po strukturi izlaganja

Prema strukturi izlaganja slikovnice mogu biti tematske i narativne (Majhut i Zalar, 2008). Narativne slikovnice su one koje koriste naratora tj. pripovjedača koji iznosi slikovnicu. Tematske slikovnice vezane su za svakodnevne problemske situacije u kojima se dijete može susresti, a neke od tema su: obitelj, zdravlje, razvoj, ponašanje i slično.

4.1.3. Slikovnice prema sadržaju

Prema sadržaju, slikovnice mogu biti raznolike, a autori Zalar i Majhut (2008) navode kako nije moguće navesti sve tematske skupine koje slikovnice mogu obrađivati. Među najzastupljenijim temama su životinje, svakodnevni život, abeceda, različite igre, fantastika i slično (Majhut i Zalar, 2008).

4.1.4. Slikovnice s obzirom na tehniku

S obzirom na tehniku koja se koristi pri oblikovanju slikovnice autori navode: lutkarske slikovnice, fotografske slikovnice, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice te interaktivne slikovnice. Djeci predškolske dobi posebno su zanimljive interaktivne slikovnice jer mogu pratiti priču slikovnice i donijeti odluke temeljene na prethodnim znanjima. Slika i tekst u interaktivnim slikovnicama moraju se nadovezivati jedno na drugo. Unutar takvih slikovnica često se susreću slike koje, kada pritisnemo na njih, puštaju određene zvukove koji nadopunjuju sliku ili razne magnete kojima dijete upotpunjuje ilustraciju koja prati priču (Majhut i Zalar, 2008).

4.1.5. Slikovnice s obzirom na sudjelovanje recipijenta

S obzirom na sudjelovanje recipijenta slikovnice se dijele na one kojima se dijete može služiti samostalno i na slikovnice za koje je potrebno aktivno posredovanje odrasle osobe u njihovom čitanju. Za posredovanje između slikovnice i djeteta potreban je pripovjedač, koji je ujedno i veza između književnog teksta i ilustracije (Majhut i Zalar, 2008).

4.2. Uloga slikovnice

Dijete na različite načine treba dobivati podražaje kako bi stjecalo što više iskustava. Slikovnica je preduvjet razumijevanja svijeta, ona kod djeteta potiče maštu, a upravo te radnje prethode potpunom usvajanju i korištenju informacija te pripremi za cjeloživotno učenje.

Slikovnica danas, više nego ikada, ima ulogu poticanja i promicanja čitanja. Uloga, tj. svrha slikovnice je da djetetu pomogne otkriti svijet i medij pisane riječi, navodi Zalar (2009). Slikovnica kod djeteta razvija spoznajni svijet, razvija govor, bogati djetetov rječnik, izaziva emocije te zadovoljava djetetovu potrebu za nečim novim. Slikovnica pokazuje odnose u okolini djeteta, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa.

Prema navedenome možemo zaključiti kako slikovnica ima mnoštvo funkcija kojima ostvaruje svoje potencijale. Slikovnica već od najranije dobi navikava dijete na uporabu knjige i razvija potrebu za knjigom, te bi ona trebala biti svakodnevni dio djetetova života. Slikovnica djeci olakšava otkrivanje svijeta, stoga je važno razumjeti njezine osnovne uloge.

Autorica Petrović-Sočo navodi kako „slikovnica ima najprije funkciju reprezentacije poznate stvarnosti, a kasnije, svladavanjem poruka iz vizualnog koda (uz pomoć odraslih), otkrivanja onoga što je u realnosti nedokučivo“ (Petrović-Sočo, 1997, str.). Nadalje, autorica navodi kako dijete govor uči u raznim zajedničkim aktivnostima sa odraslim. Jedna od takvih aktivnosti je i zajedničko razgledavanje slikovnice gdje dijete, slušajući govor odrasle osobe, postupno razumijeva verbalne poruke te se uči i samo izražavati u tom kodu. Ista autorica (prema Bruner, 1978) napominje kako se djeca u našoj kulturi vrlo rano susreću sa „dvodimenzionalnom reprezentacijom trodimenzionalnih objekata“. No, dijete će predmet na slici prepoznati samo „ako je prikazan realistično, ako odgovara njegovoj unutarnjoj mentalnoj slici, koju je usvojilo neposrednim iskustvom s tim predmetom“ (Petrović-Sočo, 1997, str. 10).

Dakle, dekodiranje slike zahtjeva određeni stupanj mentalnog razvoja, neposredno iskustvo s onim što je na slici prikazano, pomoć i poticaj odrasle osobe i razumijevanje govora odraslog uz mentalni napor koji dijete treba uložiti u tom procesu.

4.3. Funkcije slikovnice

Svaka stvar mora imati funkciju, pa tako i slikovnica koja ih ima mnogi jer je stvorena za najosjetljiviju kategoriju čitatelja. Funkcije slikovnice često određuju njezinu pripadnost nekoj vrsti. Prema funkcijama koje slikovnica razvija možemo odrediti razinu njezine kvalitete.

Čačko (2000) navodi nekoliko funkcija slikovnice, a to su: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija. Te su funkcije su u vezi sa potrebama u odgoju djeteta, međusobno se isprepliću. Govorno-jezična funkcija ostvaruje se paralelno s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica, stoga je vrlo važna u razvoju djeteta.

Uloga slikovnice prvenstveno je informacijsko-odgojna jer putem slikovnice dijete dobiva odgovor na mnoga pitanja, rješenja problema i saznaje da je knjiga izvor znanja. Dijete postupno razvija analizu i sintezu, usporedbu, uopćavanje i apstraktne pojmove. Ujedno, dijete putem slikovnice ima pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, ponašanje, osobine ličnosti, odnose u obitelji i društvu.

Dijete pomoću slikovnice provjerava svoja znanja i spoznaje o stvarima, pojavama i odnosima, a uz to djetetu pruža povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti, što je spoznajna funkcija slikovnice (Čačko 2000, Crnković i Težak, 2002). Spoznajna slikovnica pomaže djetetu da bolje razumije sebe te da približi moguće situacije u vrtiću i obitelji.

Mnogo toga dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom, ali zato može spoznati i naučiti kroz slikovnicu. Iskustvena funkcija slikovnice podrazumijeva da dijete pomoću slikovnice i kroz razgovor s roditeljima upoznaje različite običaje, kulturu i vjeru. Ona se sastoji od pružanja posrednog iskustva djetetu.

Estetska funkcija slikovnice ima veliku ulogu jer dijete, gledajući slike u slikovnici razvija osjećaj za lijepo, a taj osjećaj u njemu budi emocije. Slikovnica već od najranije dobi znatno utječe na djetetov ukus, oblikuje djetetove stavove i zanimanje za knjigu (Čačko, 2000).

Posljednja funkcija slikovnice, prema Čačku, jest zabavna funkcija koja je često preduvjet za ostvarivanje svih ostalih funkcija. Slikovnica djetetu mora pružiti zabavu, dijete se slikovnicom mora igrati i zabavljati, a ne se dosađivati, te tako na zabavan i njemu poznat način spoznaje svijet oko sebe (sve prema Čačko, 2000, str. 15-16).

Govorno-jezična funkcija potiče razvoj predčitačkih vještina, kao što su fonemska i fonološka osviještenost, morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika i druge. Njezina uloga je u, okviru općeg razvoja djeteta i djetetova jezika, vrlo važna budući da je slikovnica prvi pisani tekst s kojim se dijete susreće.

4.4. Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice

Ilustracija u knjizi često je crtež, a pravo značenje crteža u ilustriranoj knjizi možemo shvatiti samo uz pomoć teksta. Dakle, u ilustriranoj knjizi tekst otkriva značenje crteža. Crtež popunjava sva ona *mjesta neodređenosti* pripovijednog teksta (primjerice: fizički izgled likova, stvari, odnos između njih i slično), dok tekst crtežu daje imena likova i značenje prizora. Ilustracija i tekst su u bogatom međuodnosu (Majhut, Batinić, 2017).

Odnos slike i teksta u slikovnici razlikuje se po tome što ilustracija u slikovnici nužno sadržava podatke koje dobivamo likovnom komponentom. U slikovnici ćemo konstrukciju događaja izgraditi na temelju slike, dok riječi pričaju bitno oskudniju priču (Majhut, Batinić, 2017).

5. Kako prepoznati kvalitetnu slikovnicu

Odabir slikovnice nije lak ni jednostavan posao. Slikovnice trebaju odgovarati dobi djeteta, razvojnom stupnju na kojem se dijete nalazi. Trebaju biti u skladu sa potrebama, znanjima i interesima djeteta kojemu je slikovnica namijenjena. „Kvaliteta slikovnice procjenjuje se prema pedagoškim i estetskim kriterijima, a na njih utječu tekst, ilustracije, oprema i njihova usklađenost“ (Stričević, 2006, str. 6).

5.1. Ilustracije

U kvalitetnoj slikovnici ilustracija upotpunjuje tekst, daje mu nova značenja, stvara cjelokupnu atmosferu priče. Ilustracije trebaju biti jasne i zanimljive, estetski vrijedne i skladnih boja. Djeca imaju urođen osjećaj za boju, stoga treba voditi računa o skladu boja i dinamici crteža. Kvalitetna slikovnica jest slikovnica bez suvišnih detalja, sa pojednostavljenim i pročišćenim simbolima i ikonama. Slikovnice sa previše detalja odvlače pažnju djece na nebitno, posebice ako su namijenjene najmlađoj djeci. Važna je i poruka koju ilustracija prenosi djetetu (primjerice, spolni stereotipi).

5.2. Tekst

Tekst slikovnice trebao bi biti jasan, prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke, gramatički i pravopisno točan i zanimljiv. Slova moraju biti velika tiskana, dovoljno velika, pogotovo u pojmovnim slikovnicama gdje će dijete povezivati tekst sa slikom. U slikovnicama sa stihovima ili popratnim tekstom poželjno je da je tekst kratak i slikovit, po mogućnosti s rimom kako bi ga djeca lako upamtila.

5.3. Tehnički dio

Kako bi se očuvala tjelesna sigurnost i zdravlje djeteta slikovnica bi trebala biti čvrsta i otporna na habanje, bez oštih rubova ili od mekanog i savitljivog materijala. Boja na slikovnicama trebala bi biti neotrovna i postojana, posebice na slikovnicama za djecu u prvim godinama života, jer tada djeca slikovnicu ispituju opipom, a vrlo često i stavljaju u usta (Stričević, 2006).

5.4. Autorska odgovornost

Prema razini autorske odgovornosti možemo zaključiti kakva je kvaliteta slikovnice. Na dobroj slikovnici imena autora jasno su istaknuta na naslovnici, dok anonimne slikovnice često znače i manje vrijedno djelo, te se može sumnjati u njihovu kvalitetu.

Kvaliteta slikovnice procjenjuje se ovisno o tekstu i slici, stoga je važna dobra suradnja autora i ilustratora (Čačko, 2000, Stričević, 2006).

5.5. Primjerenost slikovnice u odnosu na dob djeteta

Slikovnica je prva djetetova knjiga, no nije za svu djecu svaka slikovnica jednako primjerena i zanimljiva. Slikovnica bi se trebala mijenjati ovisno o djetetovoj dobi, interesima, sposobnostima i znanjima. Prema suvremenim shvaćanjima, djetetu je slikovnice potrebno čitati već od najranije dobi. No, krajem 20. stoljeća najmlađom djecom kojoj se čitaju slikovnice smatrala su se ona u dobi od godine i pol do dvije (Martinović, Stričević, 2011).

Kod izrade, odnosno stvaranja slikovnice trebalo bi voditi računa o mogućnostima djece kojoj je slikovnica namijenjena. Više bi se pozornosti trebalo posvetiti intelektualnoj i govornoj funkciji slikovnice, uz obavezno uvažavanje općih pedagoških, estetskih i higijenskih kriterija.

Neka od zajedničkih obilježja slikovnica koje se pokazuju primjerenima u komunikaciji s djecom, navodi Petrović-Sočo, su slikovnice sa realističnim načinom prikazivanja, naglašenim i uočljivim prikazivanjem radnji o kojima dijete ima iskustva iz neposrednog života, variranjem radnji i ambijenata u kojima se nalazi glavni lik sa kontinuiranim prikazivanjem jedinstvene fabule ili strip- slikovnice u kojima se po potrebi mogu izostavljati pojedinačne slike (Petrović-Sočo, 1997).

Važan je i odnos teksta i ilustracija u slikovnici. Manje dijete uči gledajući slike i povezujući ih s onime što vidi u okolini, stoga mu trebaju slikovnice sa malo teksta a više slika. Starijem predškolskom djetetu tekst postaje sve važniji, dok slika samo obogaćuje doživljaj (sve prema Stričević, 2006). Kod mlađe djece jasličke dobi koja još ne mogu povezivati slijed slika u kontinuirani slijed zbivanja preporučuju se slikovnice u kojima svaka slika zasebno prikazuje jednu scenu ili jedan događaj. Slikovnice koje u povezanom slijedu više slika prikazuju jedinstvenu radnju mogu se nuditi djeci u drugoj polovici treće godine (Petrović- Sočo, 1997).

Slikovnice koje sadrže određenu radnju tj. priču dobro je čitati djeci već u prvoj godini života, dok samo slušaju glas odrasle osobe. Slikovnice za najmlađu djecu većinom se fokusiraju na usvajanje boja, oblika, veličina, brojeva te mogu sadržavati razne izvore zvukova (šuškave stranice, zvončići i sl.)

Pojmovne slikovnice posebno su pogodne za djecu u drugoj polovini prve godine života i u drugoj godini života. One mogu biti bez teksta ili se uz sliku određenog predmeta može nalaziti kratki opis ili ritmični stihovi. Takve slikovnice izrađene su od raznih materijala (tkanine, spužve, plastificiranih materijala), oblikovane su prema nekom liku ili se mogu slagati u razne oblike (sklopive slikovnice ili „lepeza“ oblik i sl.).

U trećoj i četvrtoj godini života „dijete se počinje zanimati za radnje koje prikazuju različite postupke u određenim situacijama, počinje se razlikovati dobro od zla, poželjno od nepoželjnog“ (Stričević, 2006, str. 6). Tada je djetetu poželjno nuditi slikovnice sa jednostavnijim zapletima koji su mu prepoznatljivi i bliski, slikovnice sa tematikom životinja, životu ljudi i djece i zbivanjima u okolini.

Starija djeca predškolske dobi pokazuju interes za složenije priče, basne i bajke, priče o ljudima i prirodi bliskih i dalekih krajeva, kultura i civilizacija (Stričević, 2006).

Dobne granice nisu strogo određene, a za koje će slikovnice ili priče dijete biti zainteresirano ovisit će o iskustvu koje dijete ima u svakodnevnom životu ali i u igri. Dakle, nije svaka slikovnica primjerena za svako dijete. No, roditeljima je vrlo često teško prepoznati slikovnicu primjerenu za njihovo dijete. Stoga bi autori i ilustratori trebali dobro poznavati razvoj djeteta kako bi svoje načine izražavanja prilagodili djetetu, a potom bi na slikovnici trebalo biti istaknuto kome je namijenjena, uz obrazloženje, kako bi roditeljima olakšali odabir primjerene slikovnice.

6. Uloga odrasle osobe kod čitanja slikovnice

Obiteljska sredina ali i vrtić su okružja u kojima se dijete prvi puta susreće sa slikovnicom. Odrasli su ti o čijim će osobnostima i stavovima prema knjizi i čitanju ovisiti hoće li dijete zavoljeti čitanje. Stoga, prilikom čitanja slikovnice s djetetom, odrasla osoba ima važnu ulogu.

Čitanjem djetetu potičemo njegove govorne vještine i obogaćujemo djetetov fond riječi. Prema Vizek Vidović i Hrabar (1999) dijete čitajući razvija pamćenje, slušanje i čitanje, razgovorom o pročitanom potiče se dugoročno pamćenje, misaone operacije predviđanja, zaključivanja i uviđanja uzročno-posljedičnih veza, te logičko razmišljanje. Iste autorice navode kako zajedničkim čitanjem slikovnice dijete zadovoljava svoje potrebe za sigurnošću, prihvaćanjem, pažnjom, ljubavi i uvažavanjem. Čitanjem dijete gradi uzajamnost i bliskost sa odraslom osobom.

Petrović-Sočo (1997) u svom akcijskom istraživanju navodi longitudinalnu studiju autora J. Bruner i A. Ninio (1978) koji su proučavajući komunikaciju majka-dijete (od 8 do 18 mjeseci) ustvrdili dijalog koji ima sljedeću strukturu: vokativ kao poziv pažnje, pitanje, označavanje i povratna veza-feedback. Razgledavanjem slikovnice odrasla osoba najčešće od djeteta traži da verbalno označi prikazani predmet. Također, odrasla osoba prilikom zajedničkog razgledavanja slikovnice „pojačava“ djetetovo označavanje tako što ponavlja djetetov iskaz kako bi potvrdila njegovu ispravnost ili ga ponavlja na pravilan način, nakon čega dijete imitira iskaz odraslog. Ista autorica navodi postupke koje odrasla osoba primjenjuje za uspostavljanje komunikacije s djecom za vrijeme čitanja slikovnice: „komentari slike, pitanja o slici, komentari dječjih izričaja o slici i impulsi za slobodan izričaj o slici“ (Petrović-Sočo, 1997, str. 169).

Za vrijeme zajedničkog razgledavanja slikovnice odvija se komunikacija između odrasle osobe i djeteta. Upravo stoga slikovnica ima velik utjecaj na razvoj govora djeteta. Dijete uz pomoć odraslog sliku prevodi u govorni kod. No, da bi dijete moglo dekodirati sliku potrebna mu je pomoć i poticaj odrasle osobe s kojom je dijete uspostavilo socio-emocionalnu vezu.

Poželjno je da za vrijeme čitanja dijete sjedi u krilu roditelja ili odgojitelja koji mu čita kako bi i samo moglo gledati u slikovnicu te pratiti tijek priče. Ozračje u kojem se čita slikovnica trebalo bi biti opušteno, toplo i ugodno. Čitanjem u približno isto vrijeme i na istome mjestu djetetu stvara osjećaj stalnosti i sigurnosti, uspostavlja se ritual i običaj zajedničkog čitanja, pa čitanje postaje oblik tradicije. Zajedničkim svakodnevnim čitanjem dijete uči da je čitanje redovna aktivnost, koja je važna, korisna i zabavna.

Trajanje aktivnosti čitanja slikovnice treba diktirati dijete, odnosno aktivnost bi trebala trajati sve dok kod djeteta postoji interes. Odrasla bi osoba trebala uskladiti svoju neverbalnu i verbalnu komunikaciju kako bi djeca lakše razumjela poruku koja im se prenosi, ali i obratiti pozornost na verbalnu i neverbalnu komunikaciju djeteta. Važno je imati zainteresiran i primjeren izraz lica te pogled usmjeren prema djetetu. Dijete treba zainteresirano slušati i hrabriti ga u svakom pokušaju da se verbalno izrazi o slici. Potom je poželjno potvrditi i/ili proširiti djetetov izričaj i ostaviti dovoljno dugu stanku za ponovno sudjelovanje djeteta u komunikaciji.

Svakodnevnim čitanjem omogućit ćemo djetetu da spozna užitek čitanja, a čitanje postane njegova svakodnevna potreba. Čitanje je zajednička aktivnost odraslog i djeteta, stoga bi se ona trebala odvijati uz osjećaj povezanosti i zajedničkog uživanja u priči.

6.1. Postupci odgajatelja za vrijeme čitanja slikovnice

Slikovnica je odlično odgojno sredstvo koje pomaže kod razvoja govora, bogati djetetov vokabular i emocionalni doživljaj.

Odgajatelj bi svakodnevno trebao organizirati aktivnosti čitanja djetetu i s djetetom. Ove aktivnosti trebale bi biti neizostavan dio svakoga radnog dana u dječjem vrtiću. Slušanje i pričanje priča jedan je od najučinkovitijih načina kojim uvodimo dijete u svijet knjige.

Kako bi komunikacija između odgajatelja i djece za vrijeme čitanja slikovnice bila što kvalitetnija važan je broj djece koja sudjeluju u toj aktivnosti. Poželjan je manja grupa djece (5-6) koji sudjeluju u komunikaciji s odgajateljem jer se tada nesmetanije odvija primanje i uzvratanje poruka, odnosno komunikacijski proces je kontinuiraniji. Odgajatelj tada ima priliku saslušati svako dijete, primjereno reagirati na poruke koje mu ono upućuje te poticati ili održavati daljnji tijek komunikacije. Ono što treba izbjegavati jest frontalni rad jer tada djeca ne mogu dobro vidjeti sliku o kojoj se komunicira.

Zajedničko čitanje slikovnica s djecom jasličke dobi najčešće se svodi na pokazivanje slika – dijete prstom pokazuje sliku, a odrasli imenuje. Isto čini i odrasli. Upravo će imenovanje pojmova i prisjećanje istih stvari iz okoline pomoći djetetu da od realnog predmeta, preko igračke i slike stvara pojam koji je osnova apstraktnog mišljenja. Odgajatelj je taj koji će riječju objasniti sliku, pričati priču te učiti dijete kako se rukuje s knjigom.

Prilikom čitanja slikovnice poželjno je uključiti i djecu tako što će oponašati zvukove ili glasove životinja, ili pak ponavljati za odgojiteljem.

Ukoliko su odgojitelji i roditelji upoznati sa svim ulogama i funkcijama slikovnice, te ju znaju iskoristiti u svakoj prilici kod odgoja djeteta, tada slikovnica dijete uči o svijetu od najranije dobi. Budući da interpretacija knjige nije uvijek jednostavan zadatak, „autori knjiga često i izravno formuliraju instrukcije, kako knjigu učiniti pristupačnom djetetu, kakav postupak valja birati, što treba naglasiti kod objašnjavanja, kako poticati dijete ka aktivnostima“ (Čačko, 2000, str. 14).

7. Problemska slikovnica

Slikovnica je odlično sredstvo za suočavanje djeteta sa životnim problemima. Slikovnica dijete uči o svijetu, pomaže mu u svladavanju raznih poteškoća kojima se dijete susreće, odgaja dijete. Slikovnica ili knjiga djetetu može pomoći da prevlada probleme koje su likovi u slikovnici uspješno riješili.

Problemske slikovnice relativno su nov trend koji se pojavio u Zapadnoj Europi. U njima se nalaze teme iz svakodnevnog života. Sadržaj slikovnice može biti vezan uz osjećaje, higijenske navike, zdravlje, odnose u obitelji i društvu, ponašanje, osobine ličnosti. Problemske slikovnice nemaju tabu tema, o svemu se razgovara otvoreno i na način koji je jasan i razumljiv djeci.

Mnogi autori problemskih situacija su svjesni da svako dijete prolazi kroz neku problemsku situaciju za koju se boji reći odraslome ili ne vjeruje da postoji izlaz iz takve situacije. Zbog toga su se počeli tematski baviti pričama koje omogućavaju drugačiji pristup problemu i nude rješenja problema.

Među hrvatskim autorima koji se bave problemskim slikovnicama ističu se: Sanja Pilić, Željka Horvat Vukelja, Biserka Petrečija, Dubravka Maleš, Ivan Bjelišev, Melita Kraus, Ana Đokić Pongrašić, Grigor Vitez, Hrvoje Kovačević i ostali.

Problemske slikovnice autorica Čičko (2002) razvrstala je u kategorije po određenim temama u kojima se mogu pronaći i djeca i odrasli: emocije, zdravlje, odnosi u obitelji, osobine ličnosti i ponašanje. U kategoriji „*Emocije*“ nalaze se slikovnice koje obrađuju osnovne emocije djece (ljubav, strah, bijes, ljubomora, tuga, osjećaj odbačenosti). U kategoriji „*Zdravlje*“ nalaze se slikovnice sa tematikom bolesti, odlaskom u bolnicu, problemima s prehranom i pretilosti. „*Odnosi u obitelji i društvu*“ odnosi se na slikovnice koje govore o pravima djeteta, nasilju, neprihvaćenosti u društvu, zlostavljanju, prijateljstvu, uvažavanju različitosti, razvodu roditelja, toleranciji, poštivanju privatnosti i svađi. Posljednja kategorija „*Osobine ličnosti i ponašanje*“ obrađuje darežljivost, kulturno-higijenske navike, hrabrost, moralno prosuđivanje, neposlušnost, odrastanje, neznanje, nespretnost, odgovornost, odvikavanje od nekih navika, rad na sebi, radne navike, ophođenje s neznancima, sebičnost, usamljenost, pretjerano gledanje tv-a, potrošački mentalitet.

Dijete čitajući priču dobiva određenu pouku iz nje, vidi da nije samo u određenoj situaciji. Ako dijete pati od poteškoća s mucanjem, a nitko u njegovoj okolini ne pati od iste poteškoće, dijete se može osjećati manje vrijednim, izgubiti samopouzdanje i osjećati se usamljeno sa svojim problemom. Zbog toga postoje problemske slikovnice u kojima su likovi suočeni sa istim ili sličnim problemima te uče dijete kako se nositi s tim.

Autor Čačko (2000) navodi kako bi autori problemskih slikovnica trebali biti kompleksne osobe s odgovornošću i kvalitetama umjetnika, pedagoga i terapeuta. U većini slučajeva i je tako.

No, moramo znati kako djeca ne mogu sama riješiti problem uz pomoć problemske slikovnice. One djeci mogu objasniti i pomoći riješiti problem, ali roditelji i odgajatelji su ti koji trebaju djetetu objasniti što je problem i kako ga riješiti.

8. Interaktivna didaktička slikovnica

„Slikovnicu ili priču potrebno je uvoditi u djetetov život tako da ona od igračke koju dijete opipava, razgledava i prelistava postane omiljeni predmet poput igračke“ (Stričević, 2006)

Djeca okolinu usvajaju korištenjem svih svojih osjetila, oponašajući odrasle, ponavljajući situacije. Priča u slikovnici može biti ispričana i bez riječi, a u interaktivnoj tekstilnoj slikovnici priča se priča kroz igru. Osim od papira, slikovnica može biti načinjena i od drugih materijala, poput različitih vrsta platna, filca, kartona, plastike i slično.

Interaktivna slikovnica djetetu nudi neposredan susret s određenom temom. Djeci nude mogućnost manipuliranja likovima u slikovnici. Svaka stranica interaktivne slikovnice je različita, a izaziva vizualne i taktilne podražaje tako što obiluje različitim materijalima kojima dijete može manipulirati, poput različitih vrsta tkanina, vune, špage, filca i slično. Takva „igra“ djetetu pruža razne mogućnosti za istraživanje, razvijanje mašte, kreativnosti, ali i fine motorike, koordinacije oko-ruka, percepciju, spretnost itd.

Interaktivna slikovnica namijenjena je za raspoznavanje boja, zvukova, oblika, opipa, razvija vještine opažanja i prepoznavanja. Dijelovi slikovnice imaju različite teksture, mogućnost pritiska da aktivira određeni zvuk i magnete.

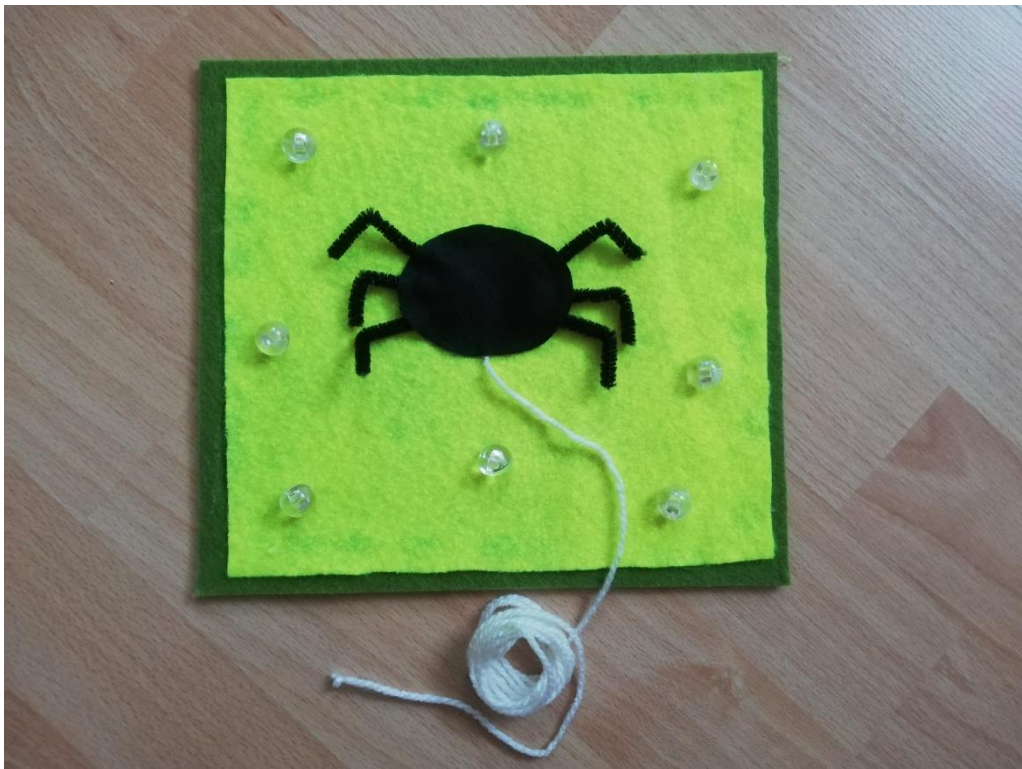
U interakciji sa slikovnicom djeca mogu složiti vlastitu priču, čime spontano obogaćuju svoj rječnik. Uz to, usvajaju predmatematičke vještine, uče rješavati problemske situacije te razvijaju maštu i kreativnost. Također, dijete će korištenjem interaktivne slikovnice razvijati pozitivnu sliku o sebi tako što će uspješno svladavati zadatke koji se u njoj nalaze. Djeca pomoću interaktivne slikovnice razvijaju spoznaju, logičko zaključivanje te osjećaju ugodu i radost, a pritom razvijaju pažnju i koncentraciju. Kroz igru djeca upoznaju boje, oblike, odnose veličina, odnose u prirodi, a uče se i različitim vrstama kopčanja.

9. Izrada interaktivne didaktičke slikovnice

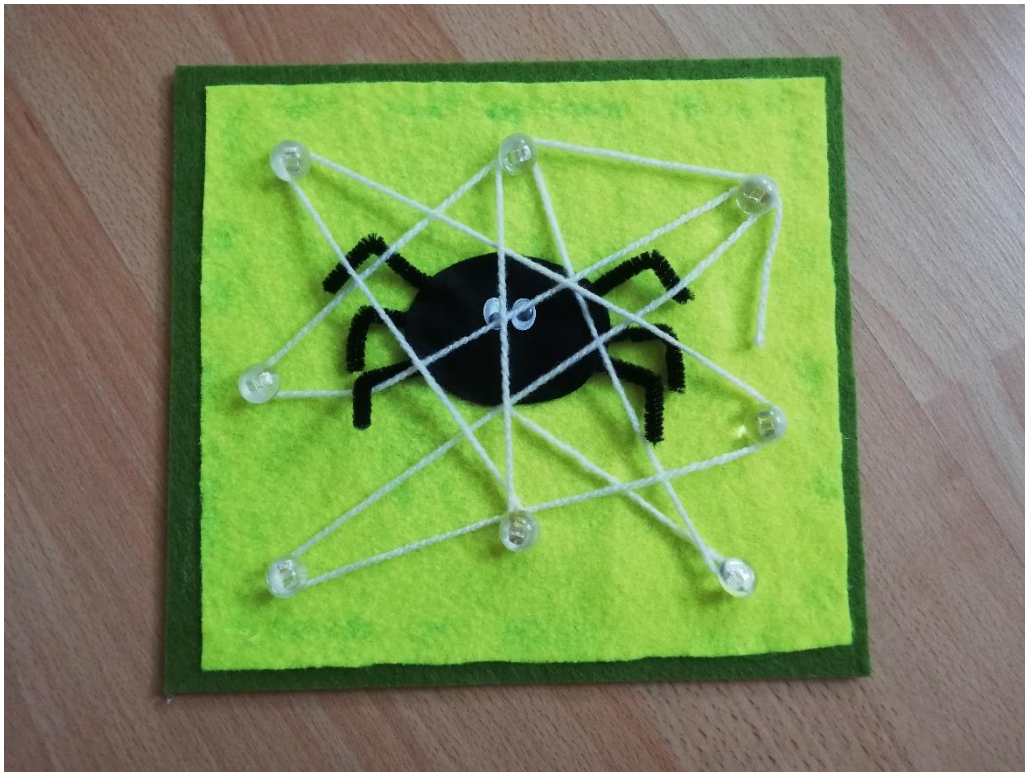
U današnje vrijeme sve više roditelja odlučuje se na izradu vlastite slikovnice za svoje dijete. Dostupnost različitih materijala, jednostavnost izrade, kreativnost i unikatnost neke su od karakteristika koje izradu slikovnice čine atraktivnom. Stoga sam, vođena željom da samostalno izradim tekstilnu slikovnicu koju bi iskoristila u radu sa djecom jasličke skupine u kojoj radim, u dogovoru s mentoricom prof. dr. art. Balić Šimrak odlučila ispuniti tu želju te sam izradila slikovnicu koja je vezana uz moje fakultetsko obrazovanje i poziv kojim se bavim.

Prilikom izrade slikovnice vodila sam se psihofizičkim karakteristikama djece jasličke dobi kojoj je ova slikovnica namijenjena. Također, težila sam jednostavnosti i transparentnosti izgleda same slikovnice kako bi djeci svaki zadatak bio jasan. Slikovnica je najvećim dijelom izrađena od filca, a za potrebe aplikacija koristila sam razne gumbiće, trake, vunu i špage, patentne zatvarače, mrežu, drveni štapić, čičke i slično. Rubove aplikacija šivala sam ručno – iglom i koncem, dok sam ostatak slikovnice ljepila vrućim ljepilom. Za korice slikovnice koristila sam se također filcem, dok sam stranice slikovnice probušila bušilicom za remenje te kroz njih provukla špagu kako bi ih povezala.

U nastavku rada slijede fotografije procesa izrade interaktivne tekstilne slikovnice.

Fotografija 1. Pripremanje gumbića prije šivanja

Fotografija 2. Motanje vune oko gumbića. Igra „Pletemo paukovu mrežu“

Fotografija 3. Priprema balona i gumbića u istoj boji

Fotografija 4. Šivanje ruba balona

Fotografija 5. Završno lijepljenje trakica za balone i podlogu

Fotografija 6. Priprema filca za podlogu igre „Pecanja ribe“ i šivanje srebrnog ruba

Fotografija 7. Šivanje ruba ribicama, stavljanje spjalice u ribice te izrada štapa za pecanje s magnetom

Fotografija 8. Igra pecanja ribica

Fotografija 9. Priprema za igru s čamcem i mrežom – šivanje mreže za ribu

Fotografija 10. Spremanje „upecane“ ribe u mrežu

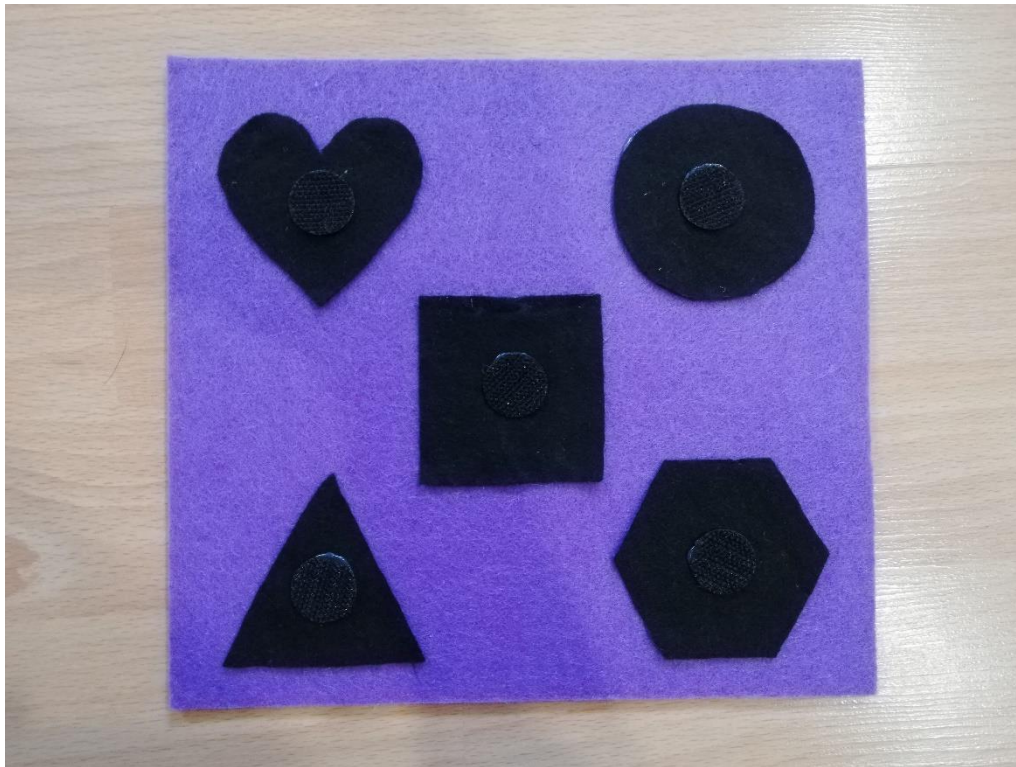
Fotografija 11. Igra „Beremo jabuke“ - skidanje jabuka sa čička i spremanje u jutenu košaru

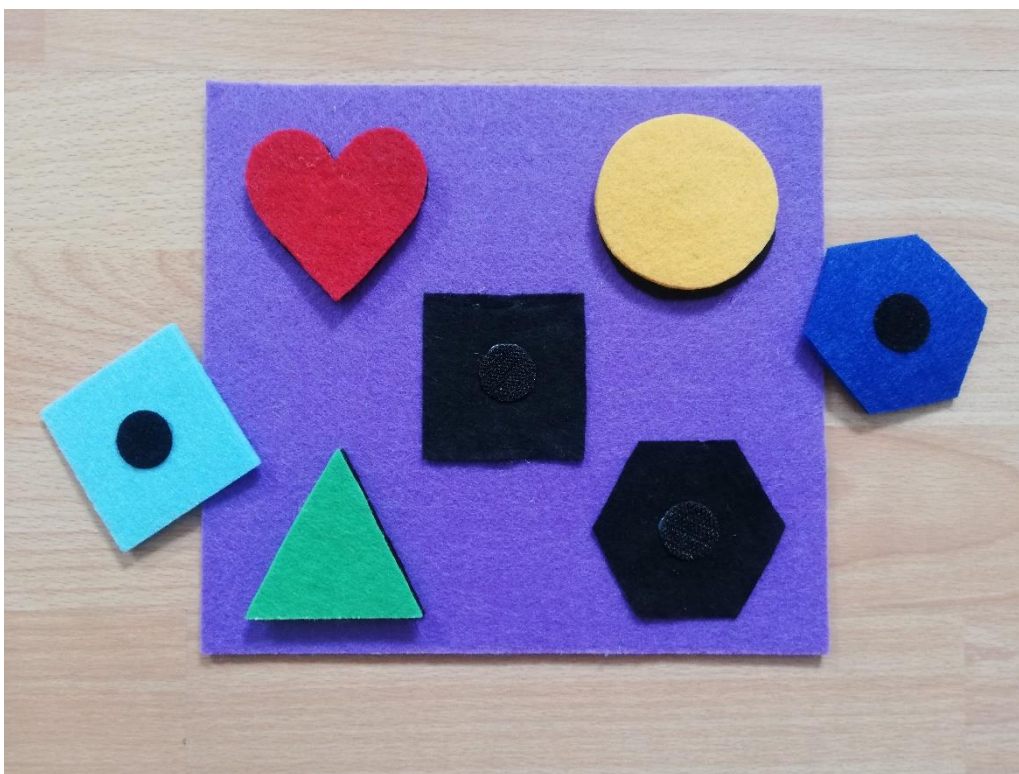
Fotografija 12. Šivanje patentnih zatvarača na podlogu od filca

Fotografija 13. Igra „otvaranja i zatvaranja“

Fotografija 14. Lijepljenje sjene oblika na podlogu i stavljanje čička

Fotografija 15. Igra spajanja oblika na pripadajuću sjenu oblika

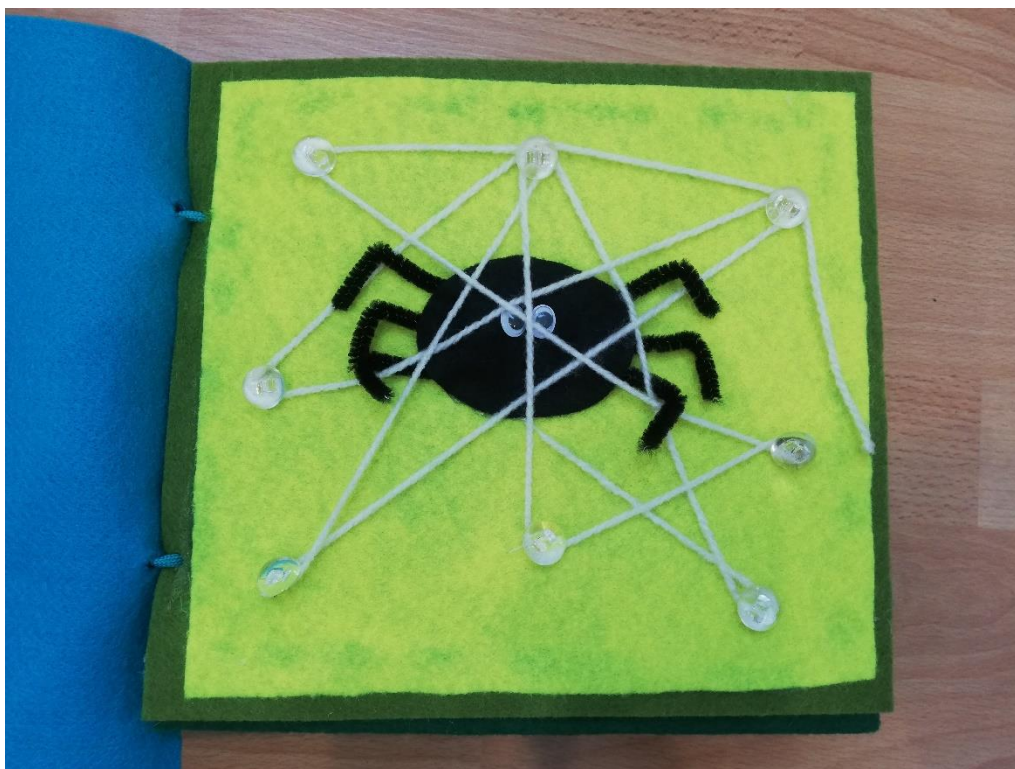

Fotografija 16. Lijepljenje čička na aplikacije

U nastavku rada prikazujem fotografije izrađene slikovnice po stranicama:

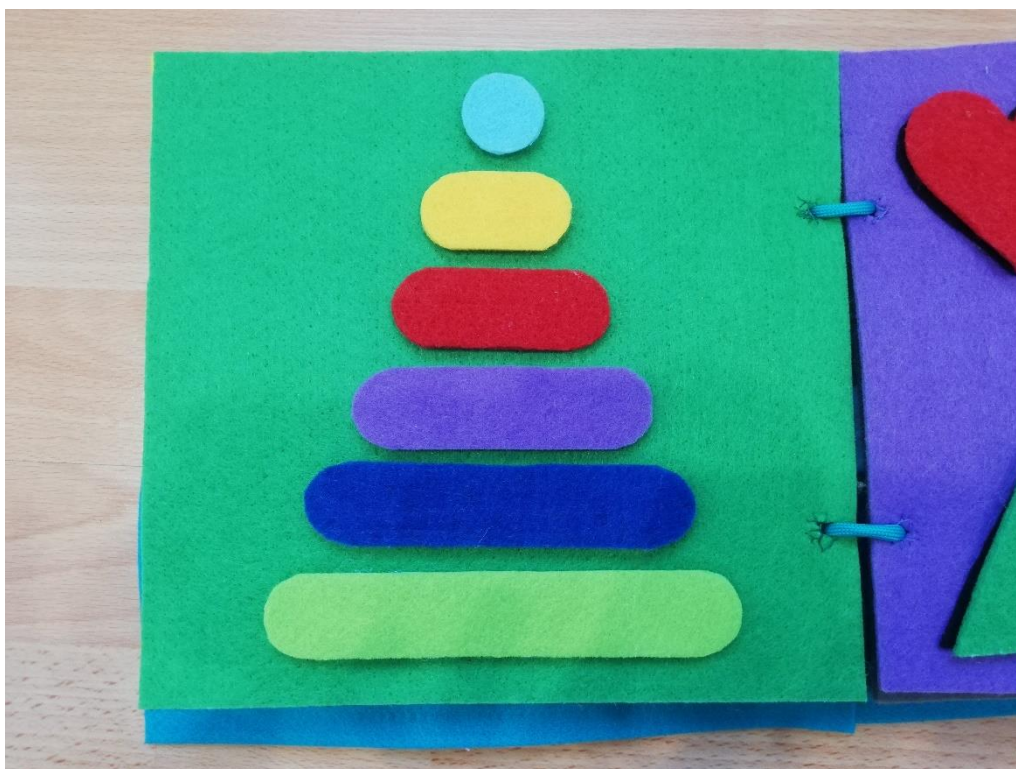
Slika 17. Prednja korica

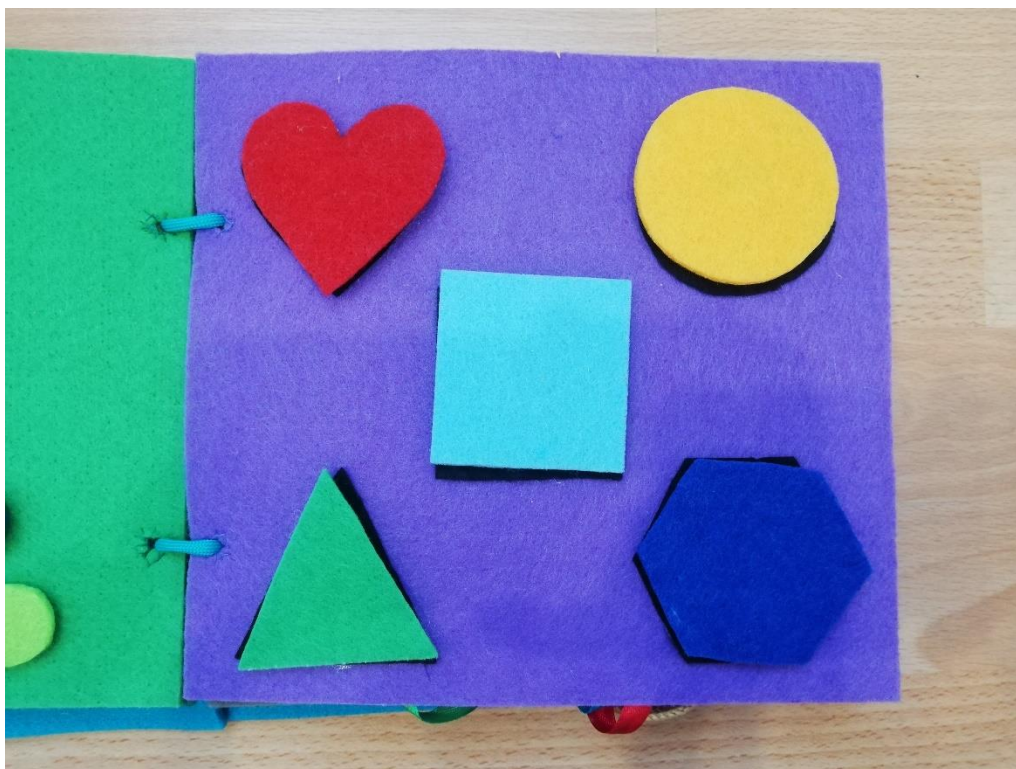
Fotografija 18. stranica 1 – igra: Pletemo paukovu mrežu

Fotografija 19. stranica 2 – igra: Beremo jabuke

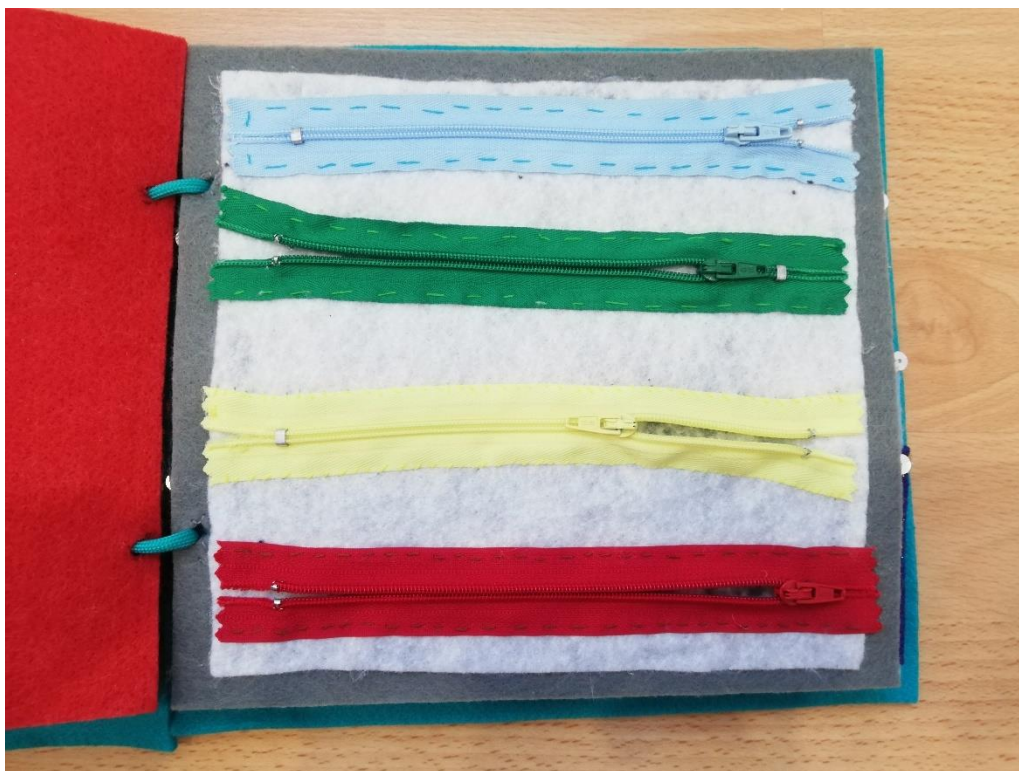
Fotografija 20. stranica 3 – igra: Slaganje stožca

Fotografija 21. stranica 4 – igra: Spajanje oblika sa pripadajućom sjenom

Fotografija 22. stranica 5 – igra: Kopčanje balona na gumbić iste boje

Fotografija 23. stranica 6 – igra: Otvaranje i zatvaranje patentnog zatvarača

Fotografija 24. stranica 7 i 8 – igra: Pecamo ribu i spremamo je u mrežu

10. ZAKLJUČAK

Svako će dijete svoj prvi dodir sa književnošću imati kada mu roditelj ili odgojitelj već od najranije dobi čita slikovnice i time ga upoznaje sa svijetom koji ga okružuje. Dijete će listanjem i čitanjem slikovnica razvijati svoje emocije, maštu, kreativnost. Dijete slikovnicu smatra svojim najboljim prijateljem, stoga je bitno djetetu približiti slikovnice koje su prikladne njegovoj dobi, a uz to potiču daljnji razvoj.

Osim emocionalnog i kognitivnog razvoja, slikovnica može potaknuti i djetetov tjelesni razvoj. Dijete se sa slikovnicom može i igrati, a upravo je didaktička slikovnica odličan alat kojim se dijete kroz igru uvodi u svijet slikovnice i književnosti, a pritom i uči. Malo dijete listajući didaktičku slikovnicu manipulira raznim materijalima i aplikacijama te rješava određene zadatke koji su pred njega postavljeni. Uz to razvija finu motoriku ruku, koncentraciju i pažnju, a uspješnim svladavanjem zadataka razvija pozitivnu sliku o sebi.

U ovome radu posvetila sam se izradi interaktivne didaktičke slikovnice koju sam prilagodila sposobnostima i daljnjem poticanju razvoja djece jasliske dobi. U procesu izrade slikovnice vodila sam se jednostavnošću aplikacija koje bi bile primamljive djeci te smatram da sam adekvatno pristupila i riješila zadane ciljeve.

Literatura:

Članak u konferencijskom zborniku:

Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. *Kakva knjiga je slikovnica*. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 23–39.

Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 12-16.

Radovi u časopisu:

Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (71), 20–22.

Knjige:

Batinić, Š., Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe: Hrvatske slikovnice do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.

Batinić, Š., Majhut, B. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.

Čičko H. (2002). *Knjiga kao lijek*. U: R. Javor (Ur.), *Tabu teme u književnosti za djecu i mladež: zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.

Starc, B., Čudina- Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga.

Vizek Vidović, V., Hrabar, D. (1999). *Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi*. Zagreb: UISP.

Zalar D., Balić Šimrak, A., Rupčić, S. (2014). *Izlet u muzej na mala vrata prema teoriji slikovnice*. Zagreb: UFZG

Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). *Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Zima, D., Hameršak, M. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.

Mrežne stranice:

Milašinčić, D. (2017). *Slikovnica za dvoje*. Zagreb. Preuzeto (13.7.2020.) s (https://bib.irb.hr/datoteka/893276.Milasincic_Davor_rujan_2017.pdf)

Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. Preuzeto (11.7.2020.) sa (<http://hrcak.srce.hr/search/?q=+Slikovnica%3A+prvi+strukturirani+%C4%8Ditatelj%8Dski+materijal+namijenjen+djetetu>)

Stričević, I. (2006). Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Preuzeto (10.7.2020.) sa (www.hkdrustvo.hr/datoteke/130)

Slika 1. Orbis Sensualium Pictus; prva slikovnica. Mrežna stranica - <http://www.abc-web.be/abc-collectie/orbis-pictus/?lang=en>

Slika 2. Struwwelpeter izdanje iz 1917. Mrežna stranica - <https://en.wikipedia.org/wiki/Struwwelpeter>

Slika 3. Domaće životinje. Mrežna stranica - <http://www.hsmuzej.hr/hr/sadrzaj/knjiznica>

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam ja, Martina Banožić, diplomski rad „Interaktivna didaktička slikovnica u radu s djecom jasličke dobi“ napisala uz mentorstvo izv. prof. dr. art. Antonije Balić Šimrak.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.